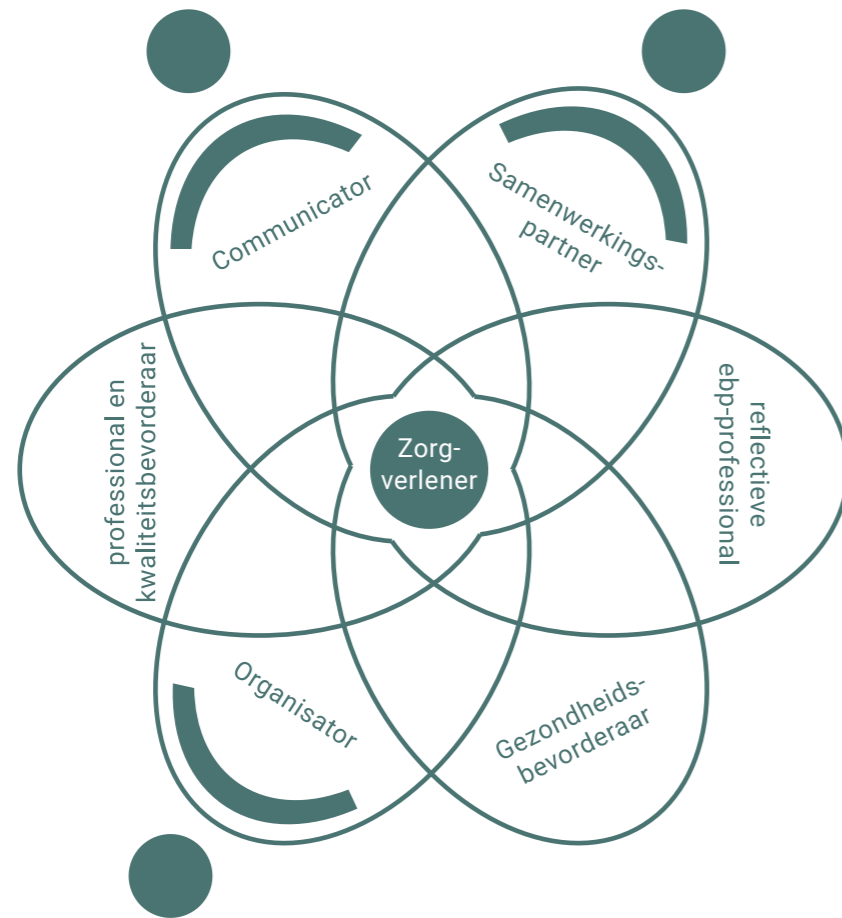

VERPLEEGKUNDIGEN IN JEUGDGEZONDHEIDSZORG

BEROEPSPROFIEL
NOVEMBER 2021

VLAAMSE WETENSCHAPPE
LIJKE VERENIGING VOOR
JEUGDGEZONDHEIDSZORG

INLEIDING

Het beroepsprofiel voor verpleegkundigen in de jeugdgezondheidszorg (JGZ) beschrijft de rollen die de verpleegkundige in de JGZ opneemt bij het realiseren van de strategische en operationele doelen van de JGZ¹. Een eerste beroepsprofiel werd gepubliceerd in 2014 door Bulcke et al². De maatschappelijke evoluties, waaronder het nieuwe decreet betreffende de leerlingenbegeleiding³ en nieuwe wetenschappelijke inzichten, vertaalden zich in een aangepaste versie, namelijk 'het beroepsprofiel 2.0'.

In overeenstemming met het profiel voor de jeugdartsen⁴ en andere beroeps- en competentieprofielen wordt de structuur van het CanMeds⁵ model toegepast. CanMEDS is een educatief kader waarin zeven rollen voor de professional in de gezondheidszorg geïdentificeerd en beschreven zijn, die leiden tot een optimale gezondheidszorg. Toegepast op de JGZ staat de rol van de verpleegkundige als 'deskundige zorgverlener in de JGZ' centraal. De deskundigheid situeert zich op de doorsnede van de zes andere rollen, die elkaar deels overlappen en het profiel van de verpleegkundige in de JGZ vervolledigen.

De rollen van de verpleegkundige in de JGZ zijn: Zorgverlener, Communicator, Samenwerkingspartner, Reflectieve EBP- professional, Gezondheidsbevorderaar, Organisator, Professional en kwaliteitsbevorderaar. Wat volgt is een omschrijving en concretisering van de rol.

Het beroepsprofiel dient als een houvast voor de verpleegkundigen in de JGZ, hun leidinggevende en het onderwijslandschap. Met dit beroepsprofiel willen we ieder van hen inspireren om de rollen concreet vorm te geven, zowel individueel als binnen een team.

Veel leesplezier,
VWVJ werkgroep 'verpleegkundigen in de JGZ'

DANKWOORD:

Het beroepsprofiel kwam tot stand met dank aan de VWVJ werkgroep 'verpleegkundigen in de JGZ'

REFERENTIE:

VWVJ (2021) *Het beroepsprofiel voor verpleegkundigen in de JGZ 2.0.*

¹ VWVJ (2016) *Onderbouw voor de organisatie van JGZ in Centra voor leerlingenbegeleiding.* www.vwvj.be

² Bulcke, M., Kinoo, M., Merckx, H., Schaumont, T. (2014) *Profiel van de Jeugdverpleegkundige.* www.vwvj.be

³ Vlaams Parlement (2018). *Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding.* 2018, April 27 B.S. 2018, June 25 p. 51481.

⁴ VWVJ (2018) *Beroepsprofiel van de jeugdarts in Vlaanderen.* www.vwvj.be

⁵ Frank, R., J., Snell, L., Sherbino, J. (2015). "CanMEDS. Physician Competency Framework." www.royalcollege.ca/rcsite/canmeds-e.

CANMEDSROL 1

ZORGVERLENER

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige werkt met het kind/de jongere én zijn opvoedingscontext, binnen een multidisciplinair team en een extern informeel of formeel netwerk van zorg.
- Hij/zij/x werkt preventief door toe te zien op en bij te dragen aan het optimale verloop van de groei en ontwikkeling en de gezondheid, van het kind/de jongere¹.
- De verpleegkundige versterkt, informeert en adviseert ouders in het positief ouderschap en opvoedingsvragen.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Screent, monitort, houdt toezicht op groei en ontwikkeling (lichamelijke, motorische ontwikkeling, taal- en spraakontwikkeling, cognitieve, mentale en sociale) van kinderen en jongeren.
- Detecteert risicofactoren, signalen en/of symptomen van gezondheids-, groei-, ontwikkelings- en opvoedingsproblemen.
- Brengt door middel van klinisch redeneren (gegevens verzamelen en analyseren) de zorgbehoefte/-nood in kaart (verpleegkundige diagnostiek).
- Gebruikt wetenschappelijk onderbouwde methoden voor risico-inschatting, vroegsignalering, probleemherkenning, monitoring o.a. SPARK², Van Wiechenonderzoek, POS³-schaal, GLCE⁴, standaarden JGZ, ICF-CY⁵, ...
- Biedt in overleg met de cliënt het gewenste zorgaanbod aan (positieve feedback, informeren, adviseren, praktische of emotionele steun, doorverwijzing...).
- Consulteert, verwijst door of leidt toe naar andere professionals.

¹ Kinderen/jongeren: -9 maand tot einde schoolloopbaan.

² SPARK: Structured Problem Analysis of Raising Kids.

³ POS schaal: Schaal voor Problematische Opvoedingssituaties met Risico op Kindermishandeling.

⁴ Gezond leven? Check het even! <https://www.vwvj.be/gezond-leven-check-het-even>

⁵ ICF-CY: International Classification of Functioning Disability and Health – Children and Youth

OMSCHRIJVING

- Hij/zij/x benut en stimuleert de krachten en mogelijkheden van de cliënt⁶. Samen zoeken ze naar oplossingen voor moeilijkheden en/of problemen.
- De verpleegkundige heeft oog voor het functioneren en participeren van kinderen en jongeren in de maatschappij.
- Voor kinderen/jongeren met bijzondere noden is hij/zij/x gericht op het in kaart brengen en aanpakken van hun specifieke behoeften.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Praat met het kind/de jongere over onderwerpen die kinderen belangrijk vinden in hun leven.
- Ondersteunt het gezin/de jongere in het uitbouwen van hun sociale netwerk.
- Praat met de ouder(s)/voogd/opvoedverantwoordelijke over de ontwikkeldomeinen van het kind en opvoeding.
- Identificeert noden in het kader van participatie aan het maatschappelijk leven (gezin, school, vrije tijd).

⁶ Cliënt: het kind/de jongere en de ouders.

CANMEDSROL 2

COMMUNICATOR

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige communiceert op 'maat'. Hij/zij/x houdt rekening met de mogelijkheden en omstandigheden van elke cliënt en elk zorgproces afzonderlijk.
- De verpleegkundige zorgt voor optimale informatie-uitwisseling.
- Hij/zij/x komt op voor het belang van het kind/de jongere als dit bedreigd wordt.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Informeert de cliënt over het aanbod van de organisatie.
- Schat de mogelijkheden van de cliënt om informatie te verkrijgen, te begrijpen en te gebruiken⁷ goed in.
- Geeft correcte en relevante informatie/ reikt correcte en toegankelijke bronnen voor informatie aan.
- Gebruikt een gepaste communicatiemix (mondeling, schriftelijk, elektronisch, sociale media...).
- Gebruikt de toepassingen van ICT⁸, gericht op het verbeteren en ondersteunen van communicatie (o.a. E-health, CLB-chat, elektronisch dossier, apps, online coaching...).
- Zet medische informatie om in 'gewone mensentaal'.
- Herkent knelpunten in de communicatie (weerstand, heftige emoties, waarden en normen, en complexe interactiepatronen⁹ ...) en houdt hiermee rekening.
- Gebruikt verschillende gesprekstechnieken volgens de fase van het zorgproces (motiverend oplossingsgericht, gedeelde besluitvorming, adviserend, confronterend, slecht nieuws ...).

⁷ Gezondheidsvaardigheden: zijn de vaardigheden van individuen om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen en te gebruiken bij gezondheidsgerelateerde beslissingen (gezondheidsraad, 2011).

⁸ ICT: informatie- en communicatietechnologieën.

⁹ Interactiepatronen: manieren van praten met elkaar en omgaan met vraagstukken of uitdagingen.

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige werkt zowel intern als extern samen met andere professionals.
- De verpleegkundige werkt zowel met individuen als met groepen.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Communiceert doelgericht en professioneel.
- Kan spreken voor groepen.

CANMEDSROL 3

SAMENWERKINGSPARTNER

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige gaat op basis van gelijkwaardigheid¹⁰ en vertrouwen, een samenwerkingsrelatie aan, zowel met de cliënt als met professionals.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Onderhoudt de samenwerkingsrelatie zolang als nodig.
- Gaat om met spanningsvelden zoals zakelijkheid-betrokkenheid en afstand-nabijheid.
- Houdt rekening met verschillende perspectieven van cliënten, collega's en andere professionals.

- De verpleegkundige handelt vanuit haar eigen deskundigheid en werkt samen met de cliënt, eigen en andere disciplines, en met leidinggevenden.

- Kent de deskundigheid en functie inhoud van de collega's in het team en gaat respectvol om met hun taken/bevoegdheden.
- Kent de verschillende fasen binnen het handelingsgericht werken en draagt in elke fase bij als autonome professional.
- Positioneert zichzelf in teams en samenwerkingsprocessen, benoemt en levert de eigen bijdrage rekening houdend met een optimale taakverdeling.

¹⁰ 'Ongelijke gelijkwaardigheid': de professional en de cliënt zijn gelijkwaardig maar niet gelijk. Beiden zijn expert en erkennen elkaars expertise op het eigen terrein. Tonkens (2008): Herwaardering van professionals, maar hoe?, Den Haag.

OMSCHRIJVING

- Hij/zij/x deelt kennis en informatie die gericht is op samenwerking en overdracht om continuïteit in en integratie van zorg te optimaliseren.
- De verpleegkundige legt de informatie, nodig om de juiste zorg te kunnen geven, vast.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Bewaakt efficiëntie en effectiviteit in overleg en verslaggeving¹¹.
- Besprekt met de cliënt welke gegevens schriftelijk worden vastgelegd.
- Bouwt bruggen over de verschillende organisaties en disciplines heen.

- In het kader van het preventieve gezondheidsbeleid, de preventieve gezinsondersteuning en de integrale jeugdzorg werkt de verpleegkundige samen met professionals en vrijwilligers van andere diensten in de gezondheids-, onderwijs- en welzijnssector en met actoren van het lokale/regionale beleid.

- Kent de (potentiële) samenwerkingspartners in de eigen regio (deskundigheid en bevoegdheid).
- Speelt een rol in netwerken op nationaal (en internationaal) niveau.
- Neemt initiatief en verantwoordelijkheid in verhouding met het competentiegebied van de functie.

¹¹ Aanbevolen methode: SBAR: Situation - Background - Assessment - Recommendation Cambridge, Massachusetts 2018. [Available from: <http://www.ihl.org/resources/Pages/Tools/sbartoolkit.aspx>]

CANMEDSROL 4

REFLECTIEVE EBP¹²-PROFESSIONAL

OMSCHRIJVING

De verpleegkundige handelt vanuit een kritisch onderzoekende houding. Deze leidt tot reflectie, EBP en innovatie in de uitvoering. Hij/zij/x kan het eigen handelen verantwoorden tegenover cliënten, collega's, samenwerkingspartners en overheid.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Heeft een lerende, nieuwsgierige en wetenschappelijk ingestelde attitude.
- Volgt de ontwikkelingen binnen de JGZ, raadpleegt de informatiebronnen/kenniscentra.
- Reflecteert op een kritische manier over de eigen deskundigheid, het eigen handelen en functioneren, en stuurt zichzelf bij waar nodig.
- Hanteert een methodische aanpak.
- Past EBP-methoden toe in de eigen praktijk.
- Ontvangt en geeft constructieve feedback.
- Brengt dilemma's en ethische vragen in het team.

De verpleegkundige toont een emotionele gevoeligheid en betrokkenheid voor de wensen en noden en daarbij behorende emoties van de cliënt. Dit uit zich in passend en persoonsgericht gedrag waarin cliënt zich gehoord, begrepen en gerespecteerd voelt.

- Gaat op een warme, empathische manier om met cliënten.
- Achterhaalt wensen en voorkeuren, waarden en normen van de cliënt (luistert actief, informeert en deelt kennis).

¹² EBP: evidence based practice het in samenspraak met de cliënt(en/of diens netwerk), collega's en andere professionals afwegen van (1) actief gezochte recente kennis uit (wetenschappelijke) literatuur, richtlijnen of protocollen, (2) professionele expertise en (3) persoonlijke kennis, wensen en voorkeuren van de cliënt en/of diens netwerk.

OMSCHRIJVING

De verpleegkundige werkt permanent aan de bevordering en ontwikkeling van de verpleegkundige specifieke beroepsgroep, de eigen deskundigheid en die van de collega's.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Signaleert het ontbreken van relevante standaarden en protocollen en brengt dit onder de aandacht van de organisatie en van de wetenschappelijke vereniging (VWVJ).
- Werkt mee aan de ontwikkeling van nieuwe richtlijnen, methodieken, preventieve programma's en visies en deelt deze met andere (toekomstige) collega's.
- Begeleidt (nieuwe) collega's en/of studenten.
- Helpt collega's bij het behalen van goede resultaten en het groeien in een functie.
- Participeert in diverse commissies (bv ethische commissies, ingeval van klacht aan vpk).

CANMEDSROL 5

GEZONDHEIDSBEVORDERAAR

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige werkt op het terrein van de maatschappelijke gezondheid. Hij/zij/x werkt als professional in de sectoren gezondheid, welzijn en onderwijs.
- De verpleegkundige levert een bijdrage aan de gezondheid van de Vlaamse bevolking en draagt bij tot het verminderen van de sociale ongelijkheid.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Monitort indicatoren van groei en gezondheid bij kinderen en jongeren als input voor het Vlaamse gezondheidsbeleid.
- Herkent barrières in toegang tot de preventieve gezondheidszorg bij kinderen/jongeren en hun ouders (bereik van kwetsbare groepen, beperkte gezondheidsvaardigheden...).
- Past waar nodig aanbod en werkwijze aan¹³.
- Levert ongevroegde maar maatschappelijk verantwoorde zorg.
- Vaccineert en streeft naar een maximale vaccinatiegraad.
- Werkt samen met de arts en de context om de verspreiding van besmettelijke ziekten te voorkomen.

¹³ Proportioneel universalisme: basisprincipe waarbij dienstverlening wordt uitgebouwd voor iedereen en die aansluit bij iedereen.

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige exploreert met de cliënt wat voor hem zelf belangrijk is om zich gezond te voelen¹⁴ en wat hij er zelf kan voor doen. Hij/zij/x stimuleert een gezonde leefomgeving.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Nodigt kinderen/jongeren uit om na te denken over hun eigen gezondheid en leefstijl en de keuzes die ze daarin maken.
- Sensibiliseert en motiveert kinderen en jongeren en hun gezinscontext voor een levensstijl die hun gezondheid, groei en ontwikkeling bevordert.
- Motiveert en draagt bij tot de uitbouw van een gepast gezondheidsbeleid en werkt daarvoor samen met relevante partners.
- Verzamelt, interpreteert en vertaalt epidemiologische gegevens naar individuele, groeps- of omgevingsgerichte gezondheidsbevorderende en opvoedingsondersteunende initiatieven.
- Merkt maatschappelijke tendensen, noden en kwetsbare groepen m.b.t. ontwikkeling en gezondheid op en signaleert ze aan het (lokale) beleid.

¹⁴ Operationalisering van een dynamische definitie van gezondheid (Machteld Huber): dimensies positieve gezondheid- kinderen/jongeren: mijn lichaam, dagelijks leven, meedoen, lekker in je vel, nu en later, gevoelens en gedachten. <https://kindenzorg.nl/kindtool-positieve-gezondheid/>. https://iph.nl/wp-content/uploads/2019/04/rapport_mpg_jongerentool_finaal190416.pdf

CANMEDSROL 6

ORGANISATOR

OMSCHRIJVING

De verpleegkundige is medeverantwoordelijk voor het organiseren van een kwalitatief programmatorisch preventief aanbod voor alle kinderen en jongeren. De verpleegkundige heeft inzicht in de financiële, economische en maatschappelijke belangen in het zorgsysteem.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Organiseert de door de overheid opgelegde opdrachten.
- Gaat verantwoord om met de veelheid van taken en de beschikbare middelen: werkt volgens het subsidiariteitsprincipe¹⁵.
- Werkt volgens een getrappt zorgmodel.
- Vertoont efficiënt gedrag in situaties met hoge complexiteit, tijds- of werkdruk.
- Waakt over de continuïteit van werking in de organisatie.

De verpleegkundige neemt verantwoordelijkheid voor de eigen en cliëntveiligheid.

- Start, indien nodig, een multidisciplinaire zorgtraject op.
- Anticipeert op mogelijke risico's, noteert deze in dossier en voorziet de eventueel te nemen maatregelen.

¹⁵ Het subsidiariteitsprincipe betekent dat het aanbod, de zorg, en de besluitvorming gebeurt door de professional waarvan de competenties het nauwst aanleunen bij deze die vereist zijn voor het verlenen van kwaliteitsvolle zorg.

OMSCHRIJVING

De verpleegkundige ontwikkelt een professioneel en persoonlijk leiderschap¹⁶. Hij/zij/x draagt bij tot een goede werkomgeving met respectvolle, betrouwbare relaties zowel onder verpleegkundigen als met andere interne en externe zorgprofessionals.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Kent eigen talenten, kwaliteiten en drijfveren, valkuilen en ontwikkelpunten.
- Informeert cliënten, collega's en externe partners over de verpleegkundige rol en opdracht.
- Organiseert intraprofessioneel overleg en stimuleert het goed functioneren van verpleegkundig team.
- Begeleidt collega's en studenten bij de start van de loopbaan en/of bij het implementatie van nieuwe werking.

¹⁶ Leiderschap: het bezitten van zelfkennis, het zich bewust zijn van talenten, kwaliteiten, tekortkomingen en patronen om te weten wat nodig is om goed te kunnen functioneren. Leiderschap zorgt ervoor dat je doelen kan realiseren door optimaal gebruik te maken van je kwaliteiten en talenten.

CANMEDSROL 7

PROFESSIONAL EN KWALITEITSBEVORDERAAR

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige werkt volgens de geldende wet- en regelgeving en codes¹⁷ en in overeenstemming met de missie/visie van de eigen organisatie en beroepsgroep.
- Hij/zij/x is bevoegd voor het indiceren en stellen van verpleegkundige handelingen zover wordt gehandeld binnen de in de regelgeving gestelde begrenzingen.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Handelt conform de relevante wet- en regelgeving, de doelstellingen van eigen organisatie, Vlaamse-en federale doelstellingen en van de WHO inzake jeugdgezondheidszorg.
- Houdt een portfolio m.b.t. bekwaamheid en ervaring bij.
- Werkt volgens de actuele richtlijnen en standaarden.
- Voert de toegelaten handelingen uit met inachtneming van de eigen bevoegdheid en bekwaamheid.
- Draagt verantwoordelijkheid¹⁸ voor eigen handelen.

- De verpleegkundige levert een bijdrage aan een kwaliteitsvol preventief zorgbeleid op niveau van een team, entiteit of organisatie, ook wanneer dit niet van persoonlijk belang is.

- Analyseert en stuurt eigen handelen bij in functie van de kwaliteitsindicatoren.
- Ondersteunt het lokaal implementeren van richtlijnen en standaarden.
- Werkt mee aan het kwaliteitsbeleid binnen de organisatie.

¹⁷ Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Decreet betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de Jeugdhulp, beroepsgeheim, deontologische (verpleegkundige) code, Rechten voor Personen met een Handicap, Privacywetgeving, wet op de kwaliteitsvolle praktijkvoering in de gezondheidszorg...

¹⁸ Verantwoordelijkheid: aanspreekbaar zijn op het (beroepsmatig) handelen en op de gevolgen daarvan voor het (beroepsmatig) handelen door anderen.

OMSCHRIJVING

- De verpleegkundige handelt vanuit de eigen ethische identiteit.

COMPETENTIES

(de verpleegkundige ...)

- Is zich bewust van de beweegredenen die motiveren om het werk te doen.
- Kent de eigen waarden en normen.

- De verpleegkundige levert, zowel voor het eigen beroep, de JGZ, als voor de organisatie, een positieve bijdrage aan de beeldvorming en de positionering in de maatschappij.

- Toetst de eigen visie op verpleegkunde in de JGZ af aan de visie van de organisatie en aan de praktijk.
- Verruimt de eigen visie op basis van de Vlaamse beroepsvereniging en internationale praktijken.
- Fungeert als rolmodel voor studenten en (jonge) collega's.

